

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات ۱۵۸ - ۱۴۵

طراحی الگوی ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران

فهمیه طالبی^۱حسینعلی جاهد^۲ناهید ساری خانی^۳

چکیده

هدف مقاله حاضر طراحی الگوی ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران است. این پژوهش با استفاده از رویکرد پژوهش کیفی و تحلیل تم، به مطالعه و طراحی الگوی ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران پرداخته است. جامعه آماری پژوهش حاضر را صاحب نظران و متخصصان و اعضای هیئت علمی تشکیل دادند که از طریق نمونه گیری هدفمند تعداد ۱۲ نفر از اعضا انتخاب شدند. برای گردآوری داده ها از مصاحبه عمیق و جهت تحلیل داده ها از تکنیک تحلیل موضوعی (تم) استفاده شد. روایی یافته های پژوهش با استفاده از روش های بازبینی توسط اعضا، بررسی همکار، مشارکتی بودن پژوهش تضمین گردید. همچنین به منظور سنجش پایایی کدگذاری های انجام شده، از روش های پایایی بازآزمون و توافق درون موضوعی استفاده شد. یافته های پژوهش نشان داد که ابعاد و مولفه های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران شامل (نظارت سازمانی، تجهیزات فیزیکی، پژوهشگران متخصص، منابع به روز، اهداف روشن، حمایت سازمانی، کاربردی بودن پژوهش و ارتقاء مراکز آموزشی) است و شاخص های ارتقاء پژوهش شامل تربیت پژوهشگر، جلوگیری از سرقت علمی، اصلاح ساختار و قوانین دانشگاه، رعایت عدالت و توجه به نیازها می باشد.

واژگان کلیدی

آموزش عالی، کیفیت پژوهش، هیئت علمی.

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. عضو هیئت علمی گروه مدیریت، واحد یادگار امام خمینی (ره)، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

استاد مدعو دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب. (نویسنده مسئول) Email: Jahediau@gmail.com

۳. استادیار گروه مدیریت، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران.

استاد مدعو دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب. Email: Na_s_16@Yahoo.com

پذیرش نهایی: ۱۳۹۸/۱۱/۱۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۹/۲

طرح مسأله

در طول دو دهه گذشته، آموزش عالی در پاسخ به نیازهای اجتماعی، اقتصادی و آموزشی دچار تغییرات اساسی شده است (چانگ و یانگ^۱، ۲۰۱۷). موسسات آموزش عالی نقش مهمی در توسعه پایدار جوامع به عنوان مراکز دانش و نوآوری دارند. علاوه بر این، آنها در حال حاضر با فرآیندهای مدیریت تغییر خود مواجه هستند که شامل آموزش، تحقیق، مدیریت موسسات و مناطق محروم جامعه هستند (یانز و همکاران^۲، ۲۰۱۹). آموزش عالی به عنوان بالاترین سطح آموزشی جامعه از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار است؛ زیرا نقشی اساسی در رشد و توسعه جامعه در ابعاد مختلف فناوری، علمی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی ایفا می‌کند و حاصل کلیه فعالیت‌ها و تلاش‌های نظام آموزشی در آن منعکس می‌شود؛ به عبارت دیگر بازده کل نظام آموزشی در آن متجلی شده است و به تعبیری نمود می‌یابد (ابطحی و تراییان، ۱۳۸۹). افزون بر این، اهداف و رسالت‌های مختلفی نیز برای نظام آموزش عالی در نظر گرفته شده است که از آن جمله، افزایش درک بین‌المللی، بهبود کل نظام آموزشی، تشویق پژوهش در بالاترین سطح، ترویج تفکر انتقادی، درک و پذیرش دیدگاه‌های مختلف می‌باشد (اسکالتر^۳، ۲۰۰۸؛ خان^۴، ۲۰۱۴). تقسیم ماموریت‌های موسسات آموزش عالی به آموزش، پژوهش و تولید علم، مشاوره و ارائه خدمات علمی و فنی نوآورانه به جامعه و کمک به ارتقای فرهنگی، سیاسی و اقتصادی از متداول‌ترین دسته‌بندی‌های ماموریتی آموزش عالی است. در این میان پژوهش، محور و زیربنای توسعه در هر جامعه‌ای است و همچون چراغی است که وضعیت حال و آینده را روشن می‌سازد (آخمتووا و همکاران^۵، ۲۰۱۴). تغییرات در پژوهش و نوآوری آموزش عالی در طول چند سال گذشته به خاطر رویدادهایی است که بر اقتصاد و جامعه ما تأثیر گذاشته است (روبیا و همکاران^۶، ۲۰۱۴).

شتاب روز افزون پیشرفت‌های فناورانه در دنیای حاضر و احساس نیاز به کسب توانمندی‌های لازم جهت بقا در صحنه‌های رقابت ملی و بین‌المللی، اندیشمندان را به تفکر واداشته که برای همپا شدن با این شتاب دگرگونی چه بکنند؟ بدون تردید بر کسی پوشیده نیست که مسائل و موضوعات تحقیق می‌توانند کلیه نکات ناشناخته و مبهم موجود در طبیعت و زندگی روزمره انسان بوده و می‌تواند به عنوان بزرگترین ابزار در جهت رفع معضلات و چالش‌های

1 . chan & yang

2 . yanez & et al

3. schultz

4. khan

5. Akhmetova & et al

6 . Rubbia

موجود در سر راه رقابت کمک کند. بدین ترتیب تحقیق و پژوهش مهم‌ترین مولفه‌ای است که می‌تواند پیشرفت و ترقی و موفقیت را برای هر کشور و سازمانی به وجود آورد. پژوهش نیروی محرک توسعه در تمامی حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است. توان هر کشور به میزان پژوهش آن کشور وابسته است. پژوهش بازوی نرم افزاری مدیریت محسوب می‌شود (جعفری تهرانی، دولتی و کریمی، ۱۳۹۵).

حال با توجه به نقش اساسی و مهم آموزش عالی در نظام تحقیقاتی کشور باید گفت متأسفانه یکی از کلیدی‌ترین و مهم‌ترین ضعف‌های نظام تحقیقاتی کشور در این واقعیت رخ می‌نماید که آموزش عالی صرفاً به نقش آموزشی خود تقلیل یافته است. از طرف دیگر وضعیت تحقیقات در زمینه آموزش با ضعف و نقصان بیشتری همراه است. تحقیقاتی که موضوع آن انسان است و دقیق‌ترین، ارزشمندترین و پیچیده‌ترین موضوعات را به خود اختصاص داده است (تصدیقی و تصدیقی، ۱۳۸۸). از این رو روشن است که هر چه کیفیت علمی پژوهش‌ها بیشتر باشد، آن پژوهش‌ها در تولید و کاربست علم مؤثرترند. با این حال، بررسی‌ها نشان می‌دهد که در شرایط کنونی چالش‌های بسیاری در زمینه کیفیت پژوهش در کشور وجود دارد و تا رسیدن به وضعیت مطلوب خلق دانش در مراکز آموزش عالی کشور، فاصله هست (سلیمی و حسینی، ۱۳۹۶). در این راستا، دانایی‌فرد (۱۳۸۸) پژوهش‌های تزینی را به عنوان یکی از موانع خلق دانش در کشور قلمداد می‌کند. وی اظهار می‌دارد در برخی از حوزه‌های مطالعاتی علوم انسانی هدف از انجام پژوهش، نشان دادن تعداد مقاله‌ها است و پژوهش‌ها رنگ و لعاب تزینی برای رزومه‌ها دارند. در واقع در برخی موارد به جای اینکه پژوهش از بطن مسئله یا نیازی که در جامعه وجود دارد یا پژوهشگر بر مبنای تجربیات خود با آن روبه‌رو شده یا در ذهن وی شکل گرفته است و با هدف حل آن مسئله و رفع آن نیاز، آغاز شود، تنها با هدف توسعه رزومه انجام می‌گیرد. علاوه بر این، کپی برداری و موازی کاری و تکرار پژوهش‌های مشابه، کم‌رنگ بودن حمایت از پژوهشگران، محققان و اندیشمندان جوان داخلی، نبود نظامنامه و منشور اخلاقی و حرفه‌ای علم و یا نبود ضمانت اجرایی برای آن و وجود ضعف در جو علمی و پژوهشی برانگیزاننده و حمایتی در برخی محیط‌های دانشگاهی، گرفتن ایده و موضوع از تحقیقات خارجی به جای توجه جدی به مسائل و مشکلات جامعه، قابلیت اجرایی و کارایی و اثربخشی پایین برخی تحقیقات علیرغم ارائه مدلهای و نظریات علمی قابل قبول (دانایی‌فرد، ۱۳۸۸)، فقدان ساختار و قوانین و ضوابط مشخص در جهت ارزیابی کیفیت فعالیت‌های پژوهشی محققان، در نظر گرفتن میزان و تعداد تولیدات علمی به مثابه معیار ارتقا و غلبه دید کمیت‌گرایی و عدم توجه کافی به کیفیت فعالیت‌های پژوهشی و ... از دیگر چالش‌های موجود در زمینه کیفیت پژوهش و خلق دانش در کشور به شمار می‌روند (نوروزی، ابوالقاسمی و قهرمانی، ۱۳۹۴).

در حال حاضر فاصله زیادی بین تولید علمی کشورمان با بسیاری دیگر از کشورهای جهان وجود دارد. مقایسه آمار در کشورها نشان می‌دهد علیرغم رشد پنجاه درصدی ایران در تولیدات علمی در سال ۲۰۱۰ هنوز با کشورهای رقیب در منطقه فاصله داشتیم و این فاصله در حوزه علوم اجتماعی و انسانی عمیق‌تر بود. فقر تولید علم در کشور یک مشکل تاریخی، سیاسی، فرهنگی و روانشناختی است. با مقایسه جمعیت ایران و جهان، حداقل سهم مورد انتظار ایران در پژوهش و تولید علم یک درصد است. ولی کماکان، سهم پژوهش و تولید علم در حوزه علوم انسانی بسیار ناچیز است (باقری‌مجد و همکاران، ۱۳۹۲). اطلاعات پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (۲۰۱۸) حاکی از آن است که جمهوری اسلامی ایران با ۲۲,۳ درصد، بیشترین سهم تولیدات علمی را در میان کشورهای اسلامی از آن خود کرده است. ترکیه، عربستان سعودی، مالزی و مصر به ترتیب با ۱۶,۲ درصد، ۸,۴ درصد، ۷,۸ درصد و ۷,۵ درصد جایگاه‌های دوم تا پنجم را کسب کرده‌اند. همچنین جمهوری اسلامی ایران با اختلاف قابل ملاحظه‌ای نسبت به ترکیه و عربستان سعودی جایگاه نخست را در میان ۵۷ کشور اسلامی از نظر تولید علم در ۶ ماهه نخست سال ۲۰۱۸ میلادی به خود اختصاص داده است. اکنون همه کشورهای دنیا حجم توسعه یافتگی خود را با شاخص‌های پژوهشی چون تعداد نیروی محقق، سهم بودجه پژوهشی، تعداد مقالات چاپ شده در مجلات علمی و نظایر آنها نشان می‌دهند. اگر چه در سال‌های اخیر فعالیت‌های پژوهشی کشورمان از رشد نسبی برخوردار بوده، اما مقایسه تطبیقی شاخص‌های پژوهشی در مقیاس جهانی نشان می‌دهد میزان این شاخص‌ها هنوز از مطلوبیت کافی برخوردار نیست. در مقایسه با سایر کشورهای منطقه، ترکیه با فاصله قابل قبولی از ایران اولین مقام را به خود اختصاص داده است (کربمیان، صباغیان و صدیق‌پور، ۱۳۹۰). از آنجایی که ماموریت اصلی دانشگاه‌ها، تربیت نیروی انسانی از طریق آموزش و پژوهش است، شناسایی شاخص‌های بهره‌وری در دو بخش آموزش و پژوهش و تعیین اعتبار هر یک از شاخص‌ها اهمیت زیادی دارد. همچنین با توجه به اینکه دانشگاه خاستگاه دانش و علم محسوب می‌شود، شناخت بهره‌وری پژوهشی دانشگاه‌ها، توسعه علمی کشور را در پی دارد و در تدوین برنامه‌ریزی‌ها و اتخاذ راهبردهای توسعه مهم و موثر واقع می‌شود. در همین زمینه، تحقیقات حاکی از این است که از دلایل نارسایی کیفی فعالیت‌های پژوهشی دانشگاه‌ها، ضعف در تخصیص بودجه به پژوهش‌های دانشگاهی و دشواری هزینه‌کرد در پژوهش‌های دانشگاهی و نبود قراردادهای متناسب با هزینه‌ها و جایگاه دانشگاه‌ها، با بخش‌های مختلف جامعه است (رضایی و نوروزی چاکلی، ۱۳۹۴). از آنجا که ارتقای کیفیت فعالیت‌های پژوهشی و توسعه کیفی خلق دانش، یکی از عوامل مهم و اثرگذار در توسعه و پیشرفت کشورها و موفقیت در رقابت جهانی است (محمدی، اسحاقی، پرنده و احتشام حسینی، ۱۳۸۸)، عدم توجه به سنجش عملکرد پژوهشی، منجر به بروز

تصور ذهنی اشتباه در تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران ذیربط گردیده و به هدف‌گذاری نامناسب در حوزه مورد مطالعه می‌انجامد (قمی، رحمانی و خاکزار، ۱۳۹۶). کاساداول و همکاران^۱ (۲۰۱۶) در پژوهش خود با عنوان چارچوبی برای بهبود کیفیت پژوهش در علوم بیولوژیکی به این نتیجه دست یافتند که (۱) طراحی معیارهای ارزیابی جامع برای شناخت و پاداش تحقیقات علمی با کیفیت بالا؛ (۲) نیاز به آموزش جهانی در زمینه‌های علمی خوب، استفاده از آمار مناسب و شیوه‌های تحقیق مسئولانه برای دانشمندان در همه سطوح، با محتوای آموزشی که به طور مرتب به روز شده و توسط دانشمندان واجد شرایط ارائه می‌شود؛ (۳) ایجاد داده‌های باز در زمان انتشار به عنوان روش عملیاتی استاندارد در سراسر شرکت علمی؛ (۴) تشویق مجلات علمی برای انتشار داده‌های منفی که با استانداردهای متدولوژیکی کیفیت مطابقت دارند، (۵) معیارهای مشترک در مجلات علمی برای رد مدارک منتشر شده، برای تطابق و شفافیت؛ و (۶) تقویت نظارت و آموزش جامع پژوهش یک چارچوب عملی فراهم می‌سازد که می‌تواند کیفیت تحقیقات بیولوژیکی را بهبود بخشد. این نتایج در سایر شاخه‌های علمی در راستای ارتقای کیفیت پژوهش قابل استفاده می‌باشد. هیرز و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش خود با عنوان ویژگی‌های و گزارش‌های از کیفیت پژوهش‌های تاثیر گذار به روش مطالعات موردی به این نتیجه دست یافتند که ضعیف‌ترین موارد مربوط به شناسایی نیازهای ذینفعان و مشارکت ذینفعان، و اخلاق و منازعات متمرکز بود.

با توجه به چالش‌های موجود در خصوص کیفیت پژوهش در کشور و نیز با توجه به این نکته که پژوهش‌های دانشگاهی از مهمترین منابع خلق دانش در هر کشوری به شمار می‌رود، طراحی مدل ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران ضروری به نظر می‌رسد، طراحی و بکارگیری این مدل، سوء رفتارهای پژوهشی را کاهش داده و تحسین و اعتماد عمومی را نسبت به ارزشمندی فعالیت‌های پژوهشی ایجاد می‌کند. کاربست مدل ارتقای کیفیت پژوهش می‌تواند از طریق کاهش چالش‌های موجود به بهبود کیفیت پژوهش و توسعه کیفی خلق دانش و بهبود قابلیت استفاده از دانش خلق شده در کشور انجامیده، و ضمن کمک به تعالی علمی، مسیر پیشرفت و توسعه کشور را هموار سازد.

بنابراین مسأله کیفیت پژوهش در آموزش عالی یکی از ارکان مهم و حیاتی است، اینکه علیرغم کسب رتبه‌های برتر در تولید علم و جایگاه مناسب ایران در منطقه و جهان در این زمینه، هنوز نیازهای تولیدی و خدماتی بخش‌های مختلف کشور وابستگی زیادی به خارج از کشور دارد، خود نشانگر کیفیت پایین بسیاری از پژوهش‌های انجام شده و عدم استفاده یا عدم امکان

استفاده از نتایج این پژوهش‌ها در عمل برای توسعه کشور است. از طرف دیگر پژوهش‌های صورت گرفته در باب ارتقای کیفیت پژوهش‌های علمی و دانشگاهی و عوامل آن در ایران، کفایت و جامعیت لازم را ندارد و فقر مطالعه در این زمینه و عدم وجود یک مدل بومی، مسئله‌ای است که مورد توجه این پژوهش است. پژوهش حاضر با در نظر گرفتن چالش‌ها و مسائل پژوهش دانشگاهی فوق و ارتباط توسعه کیفی پژوهش با جامعه و نیازهای آن، تلاش دارد به این سوال مهم پاسخ دهد که چه مدلی را می‌توان به منظور ارتقای کیفیت پژوهش در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی وابسته به آنها در کشور ایران طراحی کرد تا بتوان از رهگذر تولید علم نافع و با کیفیت، به توسعه همه جانبه کشور یاری رساند. با توجه به آنچه ذکر شد هدف این پژوهش تعیین ابعاد و مولفه‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران و شناسایی شاخص‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران می‌باشد.

روش تحقیق

به منظور دستیابی به مولفه‌ها و شاخص‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران از روش‌های پژوهش کیفی و تحلیل تم استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش همه صاحب نظران و متخصصان و اعضای هیئت علمی هستند. بنابراین به منظور انجام نمونه‌گیری، از نمونه‌گیری نظری استفاده شد. در نمونه‌گیری نظری از نمونه‌هایی مصاحبه به عمل آمد که از لحاظ هدف‌های پژوهش دارای اطلاعات غنی‌اند. در این روش نمونه‌گیری وقتی خاتمه می‌یابد که هر مقوله به اشباع نظری برسد. به منظور شناسایی مولفه‌ها و شاخص‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند از همه صاحب نظران و متخصصان و اعضای هیئت علمی نظرخواهی شد. در نهایت داده‌ها از طریق مصاحبه با ۱۲ نفر از اعضای هیئت علمی گردآوری شد.

برای حصول اطمینان از روایی پژوهش از بازبینی توسط اعضا، مشارکتی بودن پژوهش و به طور هم‌زمان از مشارکت‌کنندگان در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد. همچنین، برای محاسبه پایایی کدگذاری‌های انجام شده، از روش‌های پایایی بازآزمون و پایایی توافق بین دو کدگذار (توافق درون موضوعی) استفاده شد. در پایایی بازآزمون از میان مصاحبه‌های انجام گرفته، تعداد ۳ مصاحبه انتخاب شده و هر کدام از آن‌ها دو بار در یک فاصله زمانی ۱۷ روزه توسط پژوهشگر کدگذاری شد. پایایی توافق بین دو کدگذار در این پژوهش ۷۹ درصد به دست آمد، که چون بالاتر از ۶۰ درصد است، مورد تأیید است. در آخر به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها از فن تحلیل موضوعی (تم) استفاده گردید.

یافته‌ها

نظر به ارتباط ملموس اعضای هیئت علمی با مسئله پژوهش از آن‌ها خواسته شد تا در مطالعه شرکت کرده و به مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته پژوهشگر پاسخ دهند. آنچه در ادامه می‌آید، نتایج یافته‌های به دست آمده از مصاحبه با آن‌ها است. به منظور سازمان‌دهی بهتر یافته‌ها، هر کدام از یافته‌ها در ارتباط با سؤالات پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرند.

ابعاد و مولفه‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران کدامند؟

یافته‌های به دست آمده از این پژوهش حاکی از آن بود که ابعاد و مولفه‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران (نظارت سازمانی، تجهیزات فیزیکی، پژوهشگران متخصص، منابع به روز، اهداف روشن، حمایت سازمانی، کاربردی بودن پژوهش و ارتقاء مراکز آموزشی) است که به شرح زیر گزارش می‌شود:

جدول ۱- ابعاد و مولفه‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران

مقوله استخراج شده	نمونه (مفاهیم شناسایی شده)	فراوانی
نظارت سازمانی	تخصیص درست منابع	۹
	میزان نظارت	۳
	عدم سرقت علمی	۵
	عدم گرایش به گروه مذهبی و سیاسی	۵
تجهیزات فیزیکی	مکان و موقعیت‌های مناسب پژوهشی	۱۰
	بهره‌گیری از تکنولوژی روز دنیا	۵
پژوهشگران متخصص	صلاحیت‌های علمی پژوهشگر	۱۱
	مسئولیت‌پذیری علمی	۵
منابع به روز	منابع معتبر	۸
	اصالت و بداعت	۵
	دسترسی به منابع حقیقی و به روز دنیا	۷
	نو و جدید بودن	۵
اهداف روشن	روشن و واضح بودن هدف	۵
حمایت سازمانی	حمایت و ایجاد انگیزه	۳

۵	قابلیت اجرایی بودن	کاربردی بودن پژوهش
۳	ارتباط با صنعت	
۵	ارتقا سطح علمی دانشگاه ها	ارتقاء مراکز آموزشی
۳	آموزش اختصاصی در رابطه با موضوع های پژوهش	
۵	ارتقای سطح علمی مراکز آموزش عالی	
۳	ارتقا مهارت و تخصص	

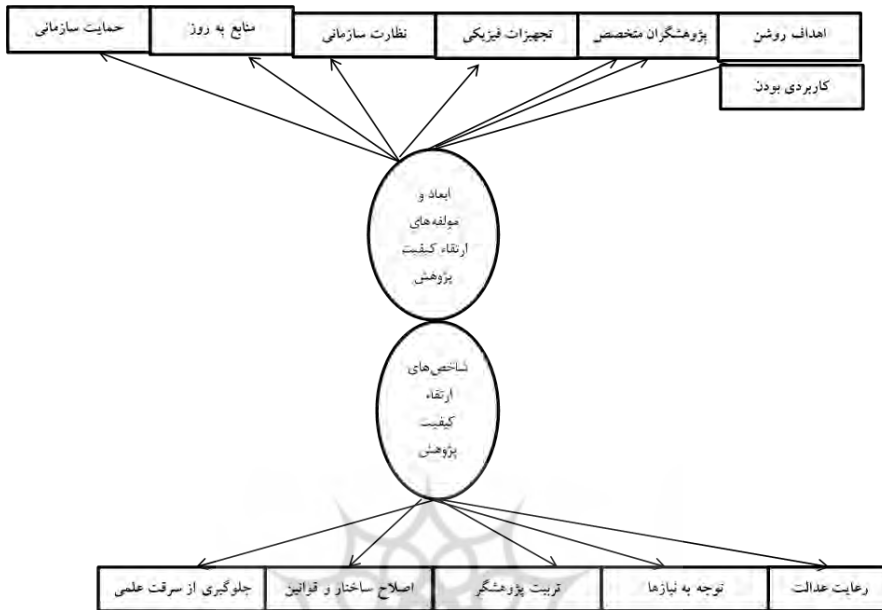
شاخص‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران کدامند؟

نتایج تحلیل یافته‌ها نشان داد شاخص‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران شامل تربیت پژوهشگر، جلوگیری از سرقت علمی، اصلاح ساختار و قوانین دانشگاه، رعایت عدالت، توجه به نیازها می باشد.

جدول ۲- شاخص‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی

فراوانی	مقوله فرعی	کدها(مفاهیم شناسایی شده)
۹	آموزش اختصاصی در رابطه با موضوع های پژوهش	تربیت پژوهشگر
۷	تربیت پژوهشگر زبده	
۷	رفع کپی برداری	جلوگیری از سرقت علمی
۳	عدم تکرار پژوهش ها	
۵	اصلاح ساختار و قوانین مرتبط د ر دانشگاه ها	اصلاح ساختار و قوانین دانشگاه
۳	نوع و سطح فعالیت‌های پژوهشی	
۷	رعایت عدالت و انصاف د ر پژوهش	رعایت عدالت
۵	اجتناب از کاربرد سلیقه شخصی	
۵	حل نیازهای اساسی کشور	توجه به نیازها
۸	نیازهای انگیزشی	

شکل ۱- الگوی کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی

نتایج یافته‌ها طبق شکل ۱ حاکی از آن بود که ابعاد و مولفه‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران شامل (نظارت سازمانی، تجهیزات فیزیکی، پژوهشگران متخصص، منابع به روز، اهداف روشن، حمایت سازمانی، کاربردی بودن پژوهش و ارتقاء مراکز آموزشی) است و شاخص‌های ارتقاء پژوهش شامل تربیت پژوهشگر، جلوگیری از سرقت علمی، اصلاح ساختار و قوانین دانشگاه، رعایت عدالت، توجه به نیازها می‌باشد.

نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر شناسایی مولفه‌ها و شاخص‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران بود. نتایج حاکی از آن بود که ابعاد و مولفه‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران شامل (نظارت سازمانی، تجهیزات فیزیکی، پژوهشگران متخصص، منابع به روز، اهداف روشن، حمایت سازمانی، کاربردی بودن پژوهش و ارتقاء مراکز آموزشی) است و شاخص‌های ارتقاء پژوهش شامل تربیت پژوهشگر، جلوگیری از سرقت علمی، اصلاح ساختار و قوانین دانشگاه، رعایت عدالت، توجه به نیازها می‌باشد. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های اسلامی، حکیم‌زاده و صبوری (۱۳۹۷)، سلیمی و حسینی (۱۳۹۶)، قمی، رحمانی و خاکزار (۱۳۹۶)، نوروزی، ابوالقاسمی و قهرمانی (۱۳۹۶)، زیاری و همکاران (۱۳۹۵)، هیرز و همکاران (۲۰۱۹)، برمن، راوال و گولدین (۲۰۱۸)، کاساداول و همکاران (۲۰۱۶)، پینتو (۲۰۱۴) همخوانی دارد. در تبیین این یافته پژوهشی می‌توان که جهت ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران باید یک سری مولفه‌ها و شاخصهایی را جهت بهبود پژوهش مهیا کرد. زیاری و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان تبیین عوامل موثر بر پژوهش از دیدگاه اعضای هیئت علمی: یک مطالعه کیفی در دانشگاه علوم پزشکی سمنان به این نتیجه دست یافتند که این عوامل شامل انگیزه، ویژگی شخصیتی، حمایت، بستر سازی مناسب، تعامل و کار تیمی و عوامل سازمانی می‌باشد. در این مطالعه درون مایه‌های جدیدی مانند عدم وجود محور تحقیقاتی مشخص برای اعضای هیئت علمی، الزام به حضور در مراکز تحقیقاتی، عدم وجود هیئت علمی صرفاً پژوهشی به تعداد کافی، گسترش رشته‌های تحصیلات تکمیلی، ایجاد نظام آموزشی پژوهش محور و برخی از خصوصیات فردی مانند پیگیری، صبر و داشتن پشتکار به دست آمد.

از این رو روشن است که هر چه کیفیت علمی پژوهش‌ها بیشتر باشد، آن پژوهش‌ها در تولید و کاربست علم مؤثرترند. با این حال، بررسی‌ها نشان می‌دهد که در شرایط کنونی چالش‌های بسیاری در زمینه کیفیت پژوهش در کشور وجود دارد و تا رسیدن به وضعیت مطلوب خلق دانش در مراکز آموزش عالی کشور، فاصله هست. از این رو جهت دستیابی به همین کیفیت پژوهش مولفه‌های و شاخص ارتقای کیفیت پژوهشی باید مورد توجه قرار گرفته و بتوانند همانند یک سیستم ماشینی جهت دستیابی به اهداف پژوهشی کشور موفق باشد. در جامعه ما به بعد اثر پژوهش توجه چندانی نمی‌شود، زیرا محیط و فضای پژوهشی مناسب و مطلوبی در دانشگاه‌ها حاکم نیست تا بتواند کیفیت پژوهش را تضمین کنند. از سویی دیگر، دامنه حداکثری اثربخشی پژوهش در راستای رفع نیازهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، زیست محیطی و منطقه‌ای از ضروریات کیفیت پژوهش محسوب می‌شود لذا باید پژوهش در داخل کشور مسائل مبتلا به جامعه را مورد توجه قرار دهند تا پژوهش‌ها به لحاظ بهره‌وری در سطح مطلوبی قرار

گیرند. البته پژوهش‌های بنیادی به منظور گسترش مرزهای دانش، ارزش خود را داشته و زیربنای تحقیقات کاربردی را می‌کنند.

از این رو طبق نتایج تحقیق پیشنهاد می‌شود:

- پژوهشگران ماهر و متخصص در مراکز آموزش عالی به کار گرفته شوند.
- تجهیزات نرم افزاری و سخت افزاری جهت تسهیل در فرایند پژوهش در اختیاران پژوهشگران قرار داده شود.
- نظارت سازمانی در دانشگاه جهت کاهش سرقت‌های ادبی دایر شود.
- ساختار و قوانین دانشگاه مورد تجدید نظر قرار گیرد تا فرایند پژوهش در مسیر طبیعی خودش بتواند به اهداف خود دست یابد.
- انجام پژوهش باید در راستای نیازهای جامعه باشد تا بتواند کاربردی واقعی شده و مشکلی از مشکلات جامعه را رفع کند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

1. Abtahi, Seyyed Hossein and Torabian, Mohsen (2010). Assessment of Higher Education Goals Based on Twenty Year Country Vision Document Using Analytical Hierarchy Process (Ahp) Method, Quarterly Journal of Educational Systems, Volume 4, Number 8: 60-31 . [in Persian]
2. Bagheri Majd, Ruhollah Ghavavandi, Hassan Miraghaee, Ali Abbas; Sedghi Bukani, Nasser and Bagheri Majd, Amin (2013). Analysis of Humanities Research Gap in Higher Education, Journal of Research in School and Virtual Learning, Volume 1, Number 3: 90-79. [in Persian]
3. Danayee fard, Hassan (2009). An Analysis of the Barriers to Creating Knowledge in the Humanities: Guidelines for Improving the Capacity of Iran's National Science Policy, Science and Technology Policy, Volume Two, Number One: 16-1. [in Persian]
4. Eslami, Zahra; Hakimzadeh, Rezvan; Sabouri, Ali Akbar (۲۰۱۹). A Comparative Study of Explaining Research Quality Assessment Frameworks in Iranian Higher Education System with Leading Countries in the World such as England, Australia, Netherlands, Italy and Hong Kong, Journal of Research in Educational Systems, Volume 12, Number 42: 1-1. [in Persian]
5. Heyeres, M., Tsey, K., Yang, Y., Yan, L., & Jiang, H. (2019). The characteristics and reporting quality of research impact case studies: A systematic review. Evaluation and program planning, 73, 10-23.
6. Jafari Tehrani, Peyman-Dovlat, Hassan and Karimi, Farzad (2016). Pathology of Higher Education System in Research Using Topsis Multi-Criteria Decision Making Technique, Journal of Marine Science Education, No. 6: 78-65. [in Persian]
7. Karimian, Zahra; Sabaghian, Zahra and Sadeghpour, Bahram Saleh (2011). Investigating the Obstacles and Challenges of Research and Production of Science in Medical Sciences Universities, Iranian Journal of Higher Education, Volume 3, Number 4: 22-12. [in Persian]
8. Khan, M. A. (2014). Students' Passion for Grades in Higher Education Institutions in Pakistan. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 112, 702-709.

9. Norouzi, Abbas Ali; Abolghasemi, Mohammad and Ghahramani, Mohammad (2015). Investigating Barriers to Science Production from the Viewpoints of Faculty Members of Shahid Beheshti University, A New Approach in Educational Management, Journal 6, No. 2,: 77-108. .[in Persian]
10. Qomi, Mohammad Reza; Rahmani, Morteza and Khakzar, Morteza (1396). Evaluating the Research Performance of a State University Using Hierarchical Analysis and Network Data Envelopment Analysis, Journal of Military Management, Volume 17, Number 67: 147-171. .[in Persian]
11. Rezaei, Mina and Norouzi Chakli, Abdolreza (2015). Identification and Validation of Research Productivity Indicators of Iranian Universities, Journal of Academic Library and Information Research, Volume 49, Number 2: 237-213. .[in Persian]
12. Rubbia, G., Franco, C., Pellizzon, D., & Nannipieri, L. (2014). Research support services in Italian Higher Education and Research Institutions: approaches, tools and trends .
13. Salimi, Qasem and Hosseini, Nayra (1396). Explaining the Framework for Research Excellence: A Step Towards Presenting a Model for Research Quality Assessment in Higher Education, 65, 84-97. .[in Persian]
14. Schultz, J. (2008). Purpose of college: Integrative literature review. Research & Teaching in Developmental
15. tasdqi, Mohammad Ali and Tasadeghi, Forough (2009). Barriers to Research and Culture Research in Higher Education, Cultural Engineering, Fourth Year, Nos. 35 and 36: 37-37. .[in Persian]
16. Yáñez, S., Uruburu, Á., Moreno, A., & Lumbreras, J. (2019). The sustainability report as an essential tool for the holistic and strategic vision of higher education institutions. Journal of Cleaner Production, 207, 57-66.
17. Ziyari, Abbas; Ghods, Ali Asghar; Rashidipour, Ali; Bozorgi, Hossein and Babamohammadi, Hassan (2016). Explaining Factors Affecting Research from the Faculty Viewpoint: A Qualitative Study in Semnan University of Medical Sciences, Koomesh Journal, Volume 19, Number 1: 35-22. .[in Persian].

شرویش گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتمال جامع علوم انسانی